

Simpozij OBDOBJA 42

Nina Žavbi, Martin Vrtačnik

Oblikovanje odrskega govora v uprizoritvah z družbeno aktualno tematiko: na primeru projekta *Sedem dni Žige Divjaka* in Katarine Morano

objavljeno v:

Andraž Jež (ur.): *Slovenska literatura in umetnost v družbenih kontekstih.*

Obdobja 42. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2023.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-42/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2023.

Obdobja (e-ISSN 2784-7152)

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

OBLIKOVANJE ODRSKEGA GOVORA V UPRIZORITVAH Z DRUŽBENO AKTUALNO TEMATIKO: NA PRIMERU PROJEKTA *SEDEM DNI* ŽIGE DIVJAKA IN KATARINE MORANO

Nina Žavbi

Akademija za gledališče, radio, film in televizijo, Univerza v Ljubljani, Ljubljana
nina.zavbi@agrft.uni-lj.si

Martin Vrtačnik

Akademija za gledališče, radio, film in televizijo, Univerza v Ljubljani, Ljubljana
martin.vrtacnik@agrft.uni-lj.si

DOI:10.4312/Obdobja.42.247-254

V prispevku poskušamo na primeru uprizoritve *Sedem dni* uveljavljenega gledališkega dvojca Katarine Morano in Žige Divjaka prikazati eno od usmeritev sodobnega gledališča, ki je močno vezana na konkretni družbeni kontekst. Uprizoritev na podlagi izvirnega dramskega besedila obravnava družbeno aktualne tematike, v njej pa se pojavlja posebna oblika odrskega govora (ljubljanščina), ki je večinoma vnaprej določena z zapisano dramsko predlogo.

družbeno v gledališču, dramsko besedilo, odrski govor, ljubljansščina

This article presents an orientation of modern theater that is strongly tied to the concrete social context, using the example of the production of the play *Sedem dni* (Seven Days) by the well-established theater duo Katarina Morano and Žiga Divjak. The performance, based on an original dramatic text, addresses socially current topics, and a special form of stage speech (the Ljubljana dialect) appears in it, which is mostly predetermined by the written dramatic material.

social topics in theater, dramatic text, stage speech, Ljubljana dialect

1 Uvodne besede ali kako se pojem družbenega odraža v gledališču

V prispevku je na podlagi analize uprizoritve *Sedem dni*¹ Katarine Morano in Žige Divjaka obravnavana družbenost gledališča. Umetnost je od nekdaj nastavljala ogledalo tako družbi kot tudi posameznikom. Osrednje vprašanje je, kako se umetnost družbeno pomembnih tem loteva danes – v literaturi (uprizoritveno besedilo, dramsko besedilo ipd.) in gledališču. V 21. stoletju je obravnava družbeno pomembnih tem

1 MGL, premiera: 19. 9. 2019. Režiser: Žiga Divjak. Dramaturginja: Katarina Morano. Lektor: Martin Vrtačnik. Igralci: Jette Ostan Vejrup/Silva Čušin k. g., Matej Puc, Mojca Funkl, Ajda Smrekar, Lotos Vincenc Šparovec, Iztok Drabik Jug k. g.

v gledališču precej aktualna, vendar na različne načine.² Sodobna slovenska dramatika je v obravnavi političnih tem »[r]jedkokdaj [...] neposredna, kar je bilo značilno za politično dramo osemdesetih let prejšnjega stoletja« (Lukan 2022: 211).

Tudi Morano in Divjak se družbenih tematik lotevata različno, a zelo angažirano in konstantno. Na eni strani se ukvarjata z umetnostjo, ki je blizu dokumentarni, na drugi strani pa s pripovedovanjem zgodb posameznikov, ki s posredovanjem in razlaganjem usode slehernika obravnavajo obča družbena vprašanja (npr. *Sedem dni*, *Usedline*,³ *Kako je padlo drevo*⁴). Oba avtorja v skoraj vseh projektih »preizprašujeta ustroj današnje družbe in vlogo posameznika v njej v dialogu z različnimi besedilnimi korpusi« (Toporišič 2021: 237). V več projektih, npr. *Človek, ki je gledal svet*,⁵ *Hlapec Jernej in njegova pravica*,⁷ *Gejm*,⁸ »izgradita svojo varianto [...] dobesednega gledališča«. V teh uprizoritvah se izmenjujeta in dopolnjujeta dokumentarno gledališče (intervjuji, dokumenti, pričevanja itn.) in fikcija, besedilo pa je »še najbolj podobno sproti nastajajočemu scenariju« (Toporišič 2021: 238). Ustvarjanje je hkrati individualno in kolektivno, vloge igralcev, režiserja, pisca in drugih ustvarjalcev pa so sicer določene, vendar se lahko tudi zamenjajo in spreminjajo (prav tam).

»Gledališče Žige Divjaka in Katarine Morano [...] strukturira posebno ne več dramsko matrico, pri kateri prehaja do drznih prepletov dokumentarnega in fikcije, zaradi katerih slednja mestoma postane bolj prepričljiva kot resničnost in druga bolj nadrealistična od fikcije« (Toporišič 2021: 241). Nika Švab (2019: 13) tudi uprizoritev *Sedem dni*, čeprav ta ne sodi med njune politične predstave, uvršča v polje angažiranega gledališča.

2 *Sedem dni* ali sedem usod, s katerimi se lahko poistovetimo

Uprizoritev *Sedem dni* obravnava najvitalnejša družbena vprašanja (prekarnost, izgorelost, socialno razslojevanje, stanovanjski problem, gentrifikacija, skrb za starostnike, ekologija ...), večina teh tem pa je povezana z neoliberalnim kapitalističnim sistemom oz. so posledica sistema, v katerem individuumi živijo. Miha Blažič ob uprizoritvi zapiše, da je nujno vzpostavljati povezave med osebnimi težavami in strukturnimi razlogi zanje: »Da bi človek presegel svoje osebne okoliščine, mora najprej razumeti njihov izvor« (Blažič 2019: 11).

Sedem dni je uprizoritev, ki povezuje sedem usod ljudi, pri čemer »se med občinstvom skoraj vsak lahko identificira z vsaj eno od prikazanih situacij«

2 Npr. režiser Oliver Frljič se v uprizoritvi *Preklet naj bo izdajalec svoje domovine!* loteva sodobnega političnega gledališča, ki vzpostavlja »bistveni premik od političnega gledališča poznega socializma v osemdesetih letih prejšnjega stoletja« (Toporišič 2021: 278), saj predstavlja odmik od fikcije – ruši iluzijo, igralci pa ne predstavljajo več drugih oseb (dramskih likov), ampak sebe kot posameznike s konkretnimi družbenimi izkušnjami.

3 MGL, premiera: 9. 2. 2022.

4 SNG Drama Ljubljana, premiera: 3. 12. 2022.

5 SMG, premiera: 22. 1. 2017.

6 SMG in Maska Ljubljana, premiera: 31. 3. 2018.

7 Cankarjev dom Ljubljana in AGRFT, premiera: 26. 9. 2018.

8 SMG in Maska Ljubljana, premiera: 10. 6. 2020.

(Švab 2019: 13). Fiktivni liki tako niso v resnici fiktivni, izmišljeni, ampak so še kako polnokrvno prisotni v vsakodnevni realnosti. Nika Arhar meni, da je v primerjavi s prejšnjimi deli dvojca ustvarjalcev v uprizoritvi *Sedem dni* »prepletenost osebnega in družbeno-političnega manj poudarjena« (Arhar 2019: 28), s čimer se strinja tudi Matej Bogataj, ki to uprizoritev loči od prejšnjih, ki so bolj sodile v polje političnega gledališča (npr. *6, Hlapec Jernej*); pri tej gre bolj za »vpogled v usode posameznikov, ki jim svetovne razmere onemogočajo, da bi polno zaživali« (Bogataj 2019: 1415). Zgodbe so izbrane tako, da so izkušnje univerzalne in ne veljajo le za posamezno osebo, z vsaj kakšno od njih se lahko poistovetijo skoraj vsi gledalci. Bogataj (prav tam) dodaja, da »spremljamo globalno situacijo in usode posameznikov, ki se ne morejo izviti stanju sveta«.

V zgodbah najprej spoznamo usodo mladega para, ki išče stanovanje zase in za svojega nerojenega otroka, a se rešitev vse bolj izmika. V komičnem prizoru delavec, našemljen v kostum krave, doživlja živčni zlom na stranišču, uničen od usode dolgoletnega slabo plačanega dela. Sledi monolog prekarnega delavca, ki je od dela preobremenjen, na robu zmožnosti, brez prijateljev, pravzaprav brez življenja v prostem času. Sledi zgodba starejšega brata in sestre, nato pa družinski izlet mlade družine, v kateri sta starša preobremenjena od banalnih dnevnih dogodkov, zaradi česar se izlet konča s konfliktom. V uprizoritvi dobro funkcioniira preplet osebnih zgodb in družbenega konteksta, v katerem potekajo, oboje pa je povezano s humorjem in ironijo.

Pomembno se zdi, da omenjene družbeno angažirane teme slovensko institucionalno dramsko gledališče v obliki uprizoritev posreduje družbi, s čimer dosega in nagovarja širše občinstvo. Ne gre le za uprizoritve v gledališčih, ki se tradicionalno bolj ukvarjajo s političnimi tematikami (npr. SMG), ampak tudi za druga institucionalna gledališča (npr. MGL in SNG Drama Ljubljana). Predstave so dobro obiskane, kritiško pohvaljene, predlagane za nagrade in tudi nagrajene; enako velja za besedila predlog. Če omenimo le projekt *Sedem dni*, vidimo, da je bila uprizoritev uvrščena v tekmovalni program 55. Festivala Borštnikovo srečanje, besedilo pa je bilo nominirano za nagrado Slavka Gruma na 50. Tednu slovenske drame. V obrazložitvi nominacije slednje komisija zapiše:

Sedem dni je minimalistično spisano besedilo, s pomenljivimi premolki [...]. V besedilu, ki ponuja družbeni prerez skozi generacije, izgublajo vsi, svet se kaže kot prostor postopne degradacije. Kljub temu pa v atmosferah in karakterizaciji natančno izpisano besedilo ni brez humorja in ironije že pri izbiri tem, ki jih načenja, niti pri spretnem izpisovanju replik, ki so ozemljene in kar najbolj podobne verističnemu govoru. Sedem dni predstavlja prerez današnje družbe in poskuša biti pri naboru tem in motivov čim širši, da bi se toliko bolj pokazalo stanje na potrošništvo, brezbriznost in posameznikovo nemoč obsojenega sveta.

3 Ubeseditev Katarine Morano in Žige Divjaka v polju literature in prenos v odrski govor

3.1 O projektu *Sedem dni*

Katarina Morano in Žiga Divjak pojasnjujeta, da se njuni avtorski projekti med seboj razlikujejo zaradi vsakokratnega specifičnega načina dela, ki ga določita vnaprej (Perne 2020). Projekt *Sedem dni* je bil prvi, pri katerem se je uprizoritveni proces začel z že napisanim besedilom, medtem ko so njuni predhodni projekti nastajali z zbiranjem (dokumentarnega) gradiva (npr. z raziskovanjem posamezne teme, tudi na terenu).⁹ Osnovno idejo sta oblikovala v dramsko formo, nato pa sta želela preveriti, kako že napisano besedilo govorno interpretira vnaprej izbrana igralska ekipa ter kako ga bo želela spreminjati in dopolnjevati.

Vodilni motiv besedila sta družina in osamljenost v sodobni družbi, osrednje pa je vprašanje, kako današnji čas posamezniku povzroča občutek osamljenosti. Avtorja pri vseh njunih projektih zanima, kako družbeni in politični sistem (ter iz tega izhajajoči problemi) vplivata na zasebno življenje posameznika (Perne 2020). Dodajata, da smo vsi ujeti v isti sistem, razlika je le, v kakšni meri ta vpliva na nas, in čeprav se nekateri posamezniki borijo za svoj status in ambicije, drugi pa za golo preživetje, oboji občutijo izčrpanost in si želijo boljšega življenja v prihodnosti. Usode posameznikov se na prvi pogled razlikujejo, ob analizi posameznikovega notranjega sveta pa so si podobne, saj sistem, v katerem živijo, vsem povzroča stres in občutek ujetosti ter stopnjevanje pričakovanj (do sebe in do drugih).

Za ubeseditev predstavljenega vodilnega motiva se jima je zdela najprimernejša oblika enega tedna, ki že vnaprej določa specifično dramaturgijo: optimizem na začetku tedna se v sredini tedna izkaže kot naiven, zato šele konec tedna ponuja (od)rešitev. Čeprav se ujetost v ritem dneva in posledično življenja z začetkom novega tedna ponovi (cikličnost), obstaja upanje, da bo življenje boljše ne le ob koncu tedna, pač pa predvsem v časovno nedoločeni prihodnosti (Perne 2020).

Pogovornost je ena vidnejših jezikovnih prvin besedila *Sedem dni*, kar se kaže na besedni, skladijski in stilistični ravni. Replike niso podane v stiliziranem govoru, pač pa gre za enoten fonetični zapis enega pogovornega jezika (načelo od govora k pisavi namesto ustaljenega načela od pisave h govoru). Kljub temu je med dramskimi osebami vzpostavljena dinamika znotraj dramskega dogajanja z različnimi prozodičnimi izrazi, kot sta ritem in intonacija (v uprizoritvi). Avtorjema uspe ustvariti sproti nastajajoči ritem spontanega in organskega govora, s čimer dosežeta precejšnjo mero verodostojnosti. To je bilo izhodišče pri lektorskem pristopu, na katerega je vplivalo tudi spoznanje dramskih igralcev, da je govor verističen, avtentičen, organski glede na obravnavano vodilno temo, zato so predlagani govor vestno posvojili, čeprav

9 Ob pregledu kritik o projektu *Sedem dni*, ki jih hranijo v arhivu MGL, smo ugotovili, da so nekateri kritiki zaradi te dokumentaristične naravnosti besedila menili, da gre za snovalno gledališče, pri katerem besedilo in uprizoritev nastajata sproti (prim. Oleami 2019; Bogataj 2019). Morano in Divjak poudarjata, da je zgolj lik delavca posledica raziskovanja teme, ki sta jo obravnavala pri projektu *Hlapec Jernej in njegova pravica* (Perne 2020).

krajevna provenienca nekaterih igralcev ni bila skladna z govorom vloge.¹⁰ Divjak je imel pri uprizarjanju *Sedem dni* isti režijski pristop kot pri uprizarjanju drame *Kako je padlo drevo*: »Poskušali smo ohraniti ta občutek, da nekdo na odru s teboj nekaj deli, ne pa da ti želi nekaj prikazati. Nekako smo zasledovali človeško prisotnost, ki poskuša deliti svojo težavo, usodo« (Tratnik 2023).

3.2 Prenos dokumentarističnega zapisa avtorskega idioma v odrski govor

Replike v besedilu *Sedem dni* so zapisane v ljubljansčini. Ta je bila v odrskem govoru uspešno uresničena že v več uprizoritvah celo v osrednjem slovenskem institucionalnem gledališču. Kratek pregled vpeljave ljubljansčine v odrski govor v izbranih uprizoritvah ljubljanske Drame – ključen za nadaljnje razpravljanje o ljubljansčini pri projektu *Sedem dni* – pokaže razvoj odrskogovorne estetike o tem mestnem govoru.

- Lektorica Majda Križaj je leta 1994 poročala, da so se ustvarjalci uprizoritve drame *Change* Wolfganga Bauerja¹¹ (ob mariborščini) odločili za stilizirano ljubljansčino: »[G]re za neke vrste preplet ljubljanskega (pokrajinskega) pogovornega jezika z ljubljanskim narečjem, to pa omogoča tudi individualizacijo v govoru posameznih dramskih oseb« (Križaj 1994: 149). Križaj predstavi nekatere primere, značilne za ljubljanski pokrajinski pogovorni jezik, o katerih se lahko seznanimo v *Slovenski slovnici* (Toporišič 2000: 22).
- Čez dobro desetletje je na potrebo po individualizaciji v mestnem govoru opozorila tudi lektorica Tatjana Stanič ob uprizoritvi drame *Fužinski bluz* Andreja Skubica.¹² Ker je prav v devetdesetih letih nastalo nekaj literarnih del o družbenih govoricah,¹³ je tudi to ustvarjalcem pomagalo uresničiti poseben tip ljubljansčine, tj. fužinski govor. Stanič (2005: 30) poudarja, da »v okviru mestne govornice ne socialno ne geografsko nikakor ne moremo govoriti o enem samem govoru«.

Da bi v odrskem govoru dosegli tovrstno individualizacijo znotraj enega mestnega govora, je treba pred oblikovanjem odrskogovornega koncepta izhajati iz nekaterih dramaturških izhodišč. Križaj (1996: 11) poudarja, da je ustrezen odrski govor moč oblikovati ob upoštevanju dramskega okolja in časa ter izobrazbene stopnje dramskih oseb, njihovega čustvenega sveta in individualnega temperamenta, vse to pa mora biti v skladu z vodilno temo drame. Stanič (2005: 29; poud. T. S.) se pri razpravljanju o mestnem govoru najprej sprašuje, »iz katerega slovenskega mesta so, kdo so njihovi starši, kakšna je njihova izobrazba, kateremu generacijskemu letniku pripadajo«. Ob tem našteje nekaj potencialnih dramskih oseb, o govoru katerih bi marsikateri gledališki lektor ali celo jezikoslovec podvomil:¹⁴ šišenska gospodinja, trnovska

10 V podobnem položaju so bili tudi igralci pri uprizoritvi *Kako je padlo drevo*. Stanič poudarja, da mora biti slovenski igralec multijezikovno v maternem jeziku. Tako so morali nekateri pri omenjeni uprizoritvi usvojiti ljubljansčino, ki ni bila njihov govorni idiom (Zagoričnik 2023).

11 SNG Drama Ljubljana, premiera: 25. 3. 1994.

12 SNG Drama Ljubljana, premiera: 1. 10. 2005.

13 Npr. Branka Gradišnika, Andreja Skubica, Gorana Vojnoviča in drugih (Levičnik 2020: 8; Stanič 2005: 30).

14 Stanič meni, da je strokovno delo lektorja tudi to, da opravi raziskavo in definira parametre oz. jezikovne značilnosti določene socialne oz. generacijske skupine. Kot primer dobre prakse omeni lastno izkušnjo,

solararica, mariborski tovarniški delavec, celjski zdravnik, ljubljanski politik, najstnik, upokojenec, študent, poslovna ženska, narkoman ...

Razlog za to je dejstvo, kot poudarja narečjeslovka Karmen Kenda Jež, »da ne poznamo niti podrobnosti starejših jezikovnih stanj niti današnjih potekajočih procesov, ker govorica Ljubljane še ni bila deležna dovolj raziskovalne pozornosti« (Levičnik 2020: 8). Iz različnega zapisanega ali zvočnega gradiva lahko ugotovimo, da so bile v 20. stoletju v mestnem govoru Ljubljane prisotne marsikatero narečne značilnosti gorenjščine (npr. švapanje, akanje),¹⁵ novejša pa je ženska dvojninska glagolska oblika (»sve šle«), ki je včasih segala le do Ljubljanskega barja. Tudi slovenistka Irina Makarova (2004) ugotavlja, da je sodobna ljubljansščina heterogena, na kar vplivajo zlasti govorni položaj in socialne karakteristike govorečega, obenem pa na podlagi raziskave sklene, »da so Ljubljančani manj pripravljeni modificirati svojo govorico v neformalnem položaju kot Slovenci iz drugih regij« (Makarova 2004: 295).

Pri projektu *Sedem dni* bi pričakovali podobno odrskogovorno estetiko ljubljansščine v odrskem govoru, kakršna je bila vzpostavljena ob uprizoritvi *Fuž inški bluz*, vendar se to ne zgodi: avtorja to tradicijo prelomita z vpeljavo svojevrstnega idioma v besedilo.¹⁶ Da gre za novum, ki se utrjuje tudi v naslednjih dveh besedilih Katarine Morano (*Usedline* in *Kako je padlo drevo*), potrjuje zapis lektorice pri uprizoritvi *Kako je padlo drevo* Tatjane Stanič:

Zapis ne pušča nobene uprizoritvene variantnosti, opraviti imamo s skorajda dokumentarnim fonetičnim posnetkom govora skupine, ki jo opredeljuje predvsem rodbinska pripadnost. Govor likov je zapisan z redukcijskimi značilnostmi ljubljansščine, klasična skladnja se je umaknila beleženju nadpovedne pogovorne skladnje z vsemi premolki, prelomi, medmeti, ponovitvami in mašili. Hkrati pa v zapisu nimamo nobene generacijske, socialne ali prostorske razslojenosti. [...] Čeprav je zapis igre zelo poseben in postavlja izvajalcem tudi zelo specifične zahteve, se nekako ponuja vtis, da jezik pravzaprav ni tisto, kar zanima avtorico. Vsaj ne v smislu raziskave lingvističnih značilnosti neke posebne skupine v določenem govornem okolju. Morda bi bilo bolje reči, da je ne zanimajo *posebnosti* govora: v tem besedilu govor deluje kot *splošna*, skupna baza, osnova skupine. [...] Ker prebivajo nekje v Ljubljani, je njihov govor ljubljansščina v najbolj splošnem pomenu tega termina (Stanič 2022: 9; poud. T. S.).

Z monodisciplinarnega, slovenističnega vidika navedeni citat pojmuje kot kritično oceno zapisa ljubljansščine Katarine Morano, z interdisciplinarnega vidika, ki je teatrologiji imanenten, pa ga razumemo kot konstruktiven zapis, ki potrjuje ustreznost

ko sta z režiserjem drame *Angel pozabe* Igorjem Pisonom (SNG Drama Ljubljana, premiera: 14. 3. 2014) za potrebe uprizoritve na terenu snemala obirščino (Zagoričnik 2023).

15 Prav tako bi lahko nekatere »znane ljubljanske vzorce« iz omenjene uprizoritve *Change* izpred 30 let danes pojmovali kot gorenjske: »a nauš šu, kvaj pol, puglej stanvajne, utpri okn, puber se u mest« (Križaj 1994: 149).

16 Avtorja v zapis ne vnašata razslojenosti mestnega govora, kar ima pozitivno lastnost, na katero je opozorila kritičarka Kristina Mihelj. Zapisala je, da tudi govor v uprizoritvi *Sedem dni* kaže na to, da »ženstvenost« ni več v modi: »Govor poročene ženske (Mojca Funkl) je gosto posejan s kletvicami in v napetih trenutkih dobi značilni patriarhalni ton« (Mihelj 2019).

izbranega idioma.¹⁷ Kot smo že ugotovili, lahko zapis avtoričine ljubljansčine izhaja iz vsaj dveh dejstev: neraziskanost ljubljansčine ter heterogenost ljubljansčine in njena manjša modificiranost v neformalnem položaju. Tema dodajamo še spremenjene družbenopolitične okoliščine, kar z vidika interdisciplinarnosti podkrepi tudi gledališka kritika, ki projekt *Sedem dni* vrednoti celostno (besedilo in uprizoritev).¹⁸

- V uprizoritvi so predstavljene generacijsko in statusno reprezentativne vsebine, »ki sevajo univerzalnost izkustev, dosegajo učinkovito moč prepoznavanja in identifikacije« (Arhar 2019: 28),
- »spremljamo globalno situacijo in usode posameznikov, ki se ne morejo izviti stanju sveta« (Bogataj 2019: 1415),
- podobno kot v nekaterih predhodnih projektih so tudi pri tem prikazane zasebne podobe makrodružbenih problemov (Vidali 2019: 16).

Naklonjenim kritikam, ki poudarjajo univerzalnost in globalnost zgodb in problemov slehernika, dodajamo še manj naklonjeno, v kateri pa izbrane formulacije še dodatno podpirajo tezo o ustreznosti izbranega idioma Katarine Morano. Kritik Radia Študent zapiše, da »[p]rizori orisujejo posplošene imaginarne slehernike, ki pravzaprav ne obstajajo«, in da je material »predelan do točke splošnosti in deluje kot znak« (Oleami 2019).

4 Zaključek

Uprizoritev *Sedem dni* nadaljuje delo ustvarjalnega dvojca in ga nadgrajuje, politično tematiko pa povezuje z osebnimi usodami slehernika. Vzpostavlja nov tip odrskega govora, ki je vezan na mestni govor: a) prvi je že utemeljen in je podprt z raziskavo jezikoslovnih značilnosti določene skupine iz določenega govornega okolja (ta ustreza uprizarjanju realističnih iger); b) drugi pa je bil vzpostavljen s projektom *Sedem dni* in je pojmovan kot govor, ki je splošen za skupino dramskih oseb, ki nastopajo v družbeno angažiranih uprizoritvah.

Viri in literatura

- ARHAR, Nika, 2019: Katarina Morano, Žiga Divjak: *Sedem dni*. *Dnevnik* 23. 9. 2019. 28.
- BLAŽIČ, Miha, 2019: Kdo je zares kriv za naše probleme? Katarina Morano, Žiga Divjak: *Sedem dni*. Gledališki list MGL (2019/2020, št. 1). 7–11.
- BOGATAJ, Matej, 2019: Na obeh straneh kletke. *Sodobnost* X/83. 1413–1417.
- KRIŽAJ, Majda, 1994: »Pisál bi radi usi slikarji ...«. Wolfgang Bauer: *Change*. Gledališki list SNG Drama Ljubljana (1993/1994, št. 8). 149.
- KRIŽAJ, Majda, 1996: Indiskretni šarm perverzije. David Mamet: *Seksualna perverzija v Chicagu*. Gledališki list SNG Drama Ljubljana (1996/1997, št. 3). 11–12.

17 Da je avtorica zapisa te ljubljansčine samo Katarina Morano, ne pa tudi Žiga Divjak, lahko sklepamo iz trditve Divjaka, da ima Morano »izjemen talent, da te besede zvenijo, kot da prihajajo z ulice« (Tratnik 2023).

18 Tudi strokovne žirije so nagradile delo igralcev: za vse vloge v uprizoritvi *Sedem dni* je Jette Ostan Vejrup prejela nagrado Sklada Staneta Severja (2020) in nagrado Prešernovega sklada za premiere vloge v zadnjih treh letih (2022); Matej Puc pa je prejel Dnevnikovo nagrado (2020) in Borštnikovo nagrado za igro (2021).

- LEVIČNIK, Vesna, 2020: Še kupujete trnovsko ajserco? *Dnevnik* 18. 8. 2020. 8.
- LUKAN, Blaž, 2022: *Gledališka sinteza: razprave o drami, gledališču in performansu*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Akademija za gledališče, radio, film in televizijo. <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL/catalog/book/395>
- MAKAROVA, Irina, 2004: Mehanizem jezikovnega prilagajanja in variantnost sodobne ljubljansčine. Erika Kržišnik (ur.): *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Obdobja 22*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 287–296. <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/22-Makarova.pdf>
- MIHELJ, Kristina, 2019: Vsak dan služba in umira družba. *Zdravo, Slovenija*. <https://www.zdravo-slovenija.com/kultura-1/2019/10/1/7-dni-vsak-dan-sluba-in-umira-druba>
- MORANO, Katarina, DIVJAK, Žiga, 2020: Sedem dni. *Sodobna slovenska dramatika. Sodobnost XLI/7–8*. https://www.sodobnost.com/20472-2/?_ga=2.193751917.1126604579.1679503560-426785767.1679503560
- OLEAMI, Samo, 2019: *Metakritika predstave Sedem dni*. <https://radiostudent.si/kultura/teater-verter/1252>
- PERNE, Ana, 2020: *Pogovor s Katarino Morano in Žigo Divjakom – Grumovima nominancema 2020*. <https://www.youtube.com/watch?v=r8DWtlQbubE>
- STANIČ, Tatjana, 2005: Govori v mestu in mestni govor. Andrej Skubic: *Fuž inški bluz*. Gledališki list SNG Drama Ljubljana (2005/2006, št. 2). 28–30.
- STANIČ, Tatjana, 2022: Lublanšna, kdo bo tebe ljubil ... Katarina Morano: *Kako je padlo drevo*. Gledališki list SNG Drama Ljubljana (2022/2023, št 5). 7–10.
- ŠVAB, Nika, 2019: Katarina Morano, Žiga Divjak: Sedem dni. *Delo* 24. 9. 2019. 13.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Tomaž, 2021: *Nevarna razmerja dramatike in gledališča XX. in XXI. stoletja*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Akademija za gledališče, radio, film in televizijo.
- TRATNIK, Ksenja, 2023: Žiga Divjak: Gentrifikacija in okoljska kriza sta del iste težave. *MMC RTVSLO*. <https://www.rtvsllo.si/kultura/oder/ziga-divjak-gentrifikacija-in-okoljska-kriza-sta-del-iste-tezave/655820>
- Utemeljitev Nominacije za nagrado Slavka Gruma 2020. *50. Teden slovenske drame*. https://sigledal.org/w/images/6/6d/Nominacija_za_nagrado_Slavka_Gruma_2020_Divjak_Morano.pdf
- VIDALI, Petra, 2019: Bolj intimno, bolj (tragi)komično. *Večer* 5. 10. 2019. 16.
- Videoposnetek uprizoritve *Sedem dni*. Režiser: Žiga Divjak, dramaturginja: Katarina Morano, lektor: Martin Vrtačnik. Premiera: 19. 9. 2019. Arhiv MGL.
- ZAGORIČNIK, Nina, 2023: *Proti etru, spet ta dež : pogovor s Tatjano Stanič*. <https://www.rtvsllo.si/radio/podkasti/proti-etru/237/174931730>